

Stručni rad

PAUKOVA STRATEGIJA UČENJA

Anaela Bešić

Osnovna škola Ivana Tavčara Gorenja vas

Sažetak

Učitelji u osnovnim školama svakodnevno se susreću s učenicima koji imaju poteškoća s čitanjem. Pritom nije važno samo čitanje kao naučena vještina, nego i aspekt učenja, odnosno razumijevanja pročitanog. Kao rezultat toga, u stručnom članku govorim o učenju, čimbenicima koji utječu na uspjeh učenja i strategijama čitanja. Fokusiram se na konkretan primjer primjene i učinaka Paukove strategije u procesu učenja u 5. razredu osnovne škole te navodim pozitivne učinke kojima je pridonijela primjena spomenute strategije.

Ključne riječi:

Učenje, čitanje, strategije čitanja, Paukova strategija

1. Uvod

Svake godine mi učitelji imamo nekoliko učenika koji imaju slabe vještine čitanja. Razlog tome svakako je uporaba računala i mobilnih uređaja što, naravno, nije jedini čimbenik pada čitalačke kompetencije. U svakom slučaju, svijet moderne tehnologije je zanimljiv, a djeca su okružena brojnim impulsima koji, među ostalim, loše utječu na sposobnost koncentracije. Sposobnost fokusiranja u procesu opismenjavanja iznimno je važna, a njezin nedostatak odražava se na proces učenja. Loše čitanje utječe i na učenje i motivaciju za školski rad, a problemi se pojavljuju i na području razumijevanja pročitanog. Zato učitelji moraju naučiti učenike strategije učenja čitanja i osnažiti ih da istinski razumiju i primjenjuju ono što su pročitali – jer učenje napamet bez razumijevanja nije učinkovito.

Kao što je rekao Henry Brooks Adam: »Tko zna učiti, zna dovoljno.«

2. Učenje

Učenje je proces interakcije između onoga što već znamo i onoga što bismo trebali naučiti. [3]

Prema Kolbu, učenje je ciklički proces u kojem se kontinuirano cijeli život razrješava dijalektička suprotnost, odnosno napetost između dviju dimenzija spoznaje. Jednu dimenziju ograničuje percepcija i razumijevanje, a drugu aktivno djelovanje u vanjskom svijetu i reflektivno promatranje usmjereno prema unutra. [2]

Učenje je socijalni, situacijski i metakognitivni proces. Grupno učenje je produktivnije i dovodi do boljih rezultata. U okolnosti učenja pripada i ono što učimo. Učenici koji su svjesni vlastitog procesa učenja i razumijevanja bit će uspješniji. [3]

2.1. Uspješnost učenja

Na uspješnost učenja utječe više čimbenika. I prije nego počnu učiti učenici se boje loših ocjena i količine gradiva. Količina gradiva predstavlja im problem jer ne znaju odvojiti bitno od nebitnog. Presudan je i interes za određeni predmet, jer je teško učiti ono što nas ne zanima. Isto tako moramo si znati rasporediti posao i izdvojiti vrijeme za odmor ili promjenu tijekom učenja. [1]

Učenici četvrtog razreda upoznaju se s metodom pet P (promisli, preleti, pročitaj, ponovi, pregledaj). Puno razgovaramo o dobrim navikama učenja i njihovu utjecaju na završni školski uspjeh. Osim toga moramo razgovarati o pomagalima za učenje koja im pomažu u pamćenju. Svaki učenik je priča za sebe i treba mu zapis koji će mu biti privlačan. Upotrebljavamo boje, misaone obrasce, strelice, oblake.

Na uspješnost učenja utječe predznanje. Što učenik ima više predznanja, to će bolje razumjeti novo gradivo. Povezivanjem postojećeg znanja s novim znanjem izbjegavamo učenje napamet koje je kratkog vijeka. [3]

No ne smijemo zaboraviti na važnost slušanja jer i ono je čimbenik koji utječe na usvajanje znanja. Suhoparno ponavljanje gradiva i pasivnost na nastavi utječe na slušanje učenika. Komunikacija između učenika i nastavnika mora biti dvosmjerna. [4]

2.2. Strategije čitanja

Najčešće se primjenjuje vremenski kriterij za podjelu strategija. Jedna od ključnih strategija prije čitanja je aktiviranje predznanja učenika. To se najčešće aktivira brainstormingom, kada učenici nabrajaju ono što znaju o nekoj temi. Prije čitanja utvrđujemo svrhu čitanja i upoznajemo strukturu teksta. Najava sadržaja i postavljanje pitanja ključni su procesi učenja. Tijekom čitanja dopunjuju se podaci koji nedostaju, određuje redoslijed događaja u tekstu, označuju nove i zapisuju bitne informacije. Nakon čitanja učenici odgovaraju na pitanja, traže bitne informacije i sažimaju sadržaj. [3]

2. 3. Kompleksne strategije čitanja

Složene strategije čitanja uključuju strategiju VŽN, opću studijsku strategiju, metodu PV3P, Paukovu strategiju i metodu recipročnog poučavanja. Rad u strategiji VŽN provodi se prema tablici koja je podijeljena u tri stupca (što već znam, što želim znati, što smo naučili). U općoj studijskoj strategiji učenici prvo letimično čitaju tekst, slijedi prvo čitanje teksta, pronalaženje značenja nepoznatih riječi i utvrđivanje biti, drugo čitanje teksta i postavljanje pitanja. Strategija PV3P ima koraka: prelistavanje gradiva, postavljanje pitanja, čitanje, ponovni pregled i izvješće. Strategija koju primjenjujemo za tekstove s puno detalja naziva se Paukova strategija. Učenici dijele list papira u dva stupca, čitaju tekst, izdvajaju važne informacije i zapisuju ih u lijevi stupac, u desni stupac upisuju ključne riječi te ponavljaju zapisane riječi i tekst. [3]

3. Primjer primjene Paukove strategije u razredu

I sama primjenjujem Paukovu strategiju u nastavi kada ima smisla. Tome posvećujem cijelo jutro i prilagođavam raspored za taj dan. Predstaviti ću vam sat prirode u petom razredu na kojem smo učili o fotosintezi. To gradivo prilično je zahtjevno za učenike i potrebno im je dodatno objašnjenje i što više vizualnog materijala.

3.1. Kako biljka dobiva hranu

Učenicima sam podijelila bijele listove A4 i zamolila ih da nacrtaju ili skiciraju veliku biljku. Skica mora biti velika kako bi bila preglednija. Podsjetila sam ih da za lakšu ilustraciju uz skicu mogu napisati i nešto što će prikazati kako biljka dobiva hranu. Mogu upotrijebiti i strelice, simbole, znakove i različite boje. Učenici su se potpisali na list. Zatim sam listove pokupila. Pitala sam ih zanima li ih kako biljka dolazi do hrane.

3.2. Čitanje

Ponovila sam s učenicima kako se pripremamo za čitanje (gledamo sve velike naslove i slike, čitamo dijagonalno i čitamo podebljani tekst). Na stol stavljam listove za čitanje, stručnu literaturu i udžbenike. Dala sam upute da svi pročitaju jedan list za čitanje, jedan stručni tekst i tekst u udžbeniku. Izbor stručnog teksta i lista za čitanje je proizvoljan. Nakon čitanja pitao sam ih na temelju čega su birali list za čitanje i stručnu literaturu.

3.3. Važne informacije i ključne riječi

Svaki učenik napravio je tablicu u bilježnici tako da je presavio list i podijelio ga na: dvije trećine i jednu trećinu. Na stranici koja pokriva dvije trećine zapisali su važne podatke. Nakon što su zabilježili važne podatke, u desni stupac upisali su ključne riječi. Naglasila sam da ne prepisuju tekst, nego da ispisuju samo ono bitno. Kada su završili s pisanjem, odabrali su pet ključnih riječi i napisali ih po jednu na svaki prst. Mogli su napisati riječi i na papiriće i zalijepiti ih na prste. Ponovili su koje su bitne informacije u ovih pet ključnih riječi. Obnovili su riječi i ponovili ih nekoliko puta kako bi ih zapamtili. Kada su dobro obnovili riječi, napravili smo skupine uz pomoć slamki. Svatko je izvukao po jednu slamku u boji. Slamke iste boje bile su jedna skupina.

3.4. Ključne riječi skupine

Kada su učenici podijeljeni u skupine, jedni drugima predstavili su svojih pet ključnih riječi. Zajedno su odabrali ključne riječi pojedine skupine (one koje se najviše ponavljaju). Opet sam ih ograničila na pet ključnih riječi skupine. Slijedilo je formiranje pitanja prema taksonomskim razinama. U svakoj skupini podijelila sam listove različitih boja (npr. žuta predstavlja najosnovnija pitanja). Projicirala sam primjere pitanja i razina za pomoć. Svaka skupina napisala je po jedno pitanje iz osnovne, srednje i napredne razine. Nakon završetka aktivnosti pokupila sam listiće s pitanjima i slamke.

3.5. Igra

Učenicima sam dala upute za igru koju smo igrali. Skupine su ostale iste. Svaki od učenika u skupini dobio je slamku druge boje. Na glas sam čitala pitanja. Iz vrećice sam nasumce izvlačila slamke različitih boja. Boja koju sam izvukla pokazala nam je koji učenici mogu odgovoriti na pitanje. Prvi je odgovarao učenik koji je prvi podigao slamku (pozvane boje). Ako je bilo točno, dobio je onoliko bodova koliko pitanje vrijedi (prema taksonomskoj razini). Bodove koje su skupine zaradile zapisivala sam na ploču.

3.6. Ponovno crtanje procesa kako biljka dobiva hranu

Svakom učeniku dala sam prazan list A4 formata. Dala sam upute za ponovno crtanje procesa kako biljka dobiva hranu. Ponovo sam im rekla da crtaju i pišu veliko, jasno, da upotrijebe strelice itd. Kad su svi završili, vratila sam im prethodna objašnjenja o tome kako biljka dobiva hranu. Pogledali su obje skice. Pitala sam ih je li se njihovo znanje o tom procesu promijenilo i na koji način. Sami su rekli što je drugačije. Ovakav način obrade gradiva omogućuje dugotrajnije i dublje znanje. Učenici se ovim načinom obrade gradiva uče samostalnom učenju, što je jamstvo za daljnji uspjeh. Nesvjesno uče o sustavnosti u procesu učenja.

4. Zaključak

I u modernom, tehnološki orijentiranom svijetu čitanje je važna kompetencija uspješnog pojedinca. Odgoj dobrih čitatelja nije sam po sebi razumljiv, jer s osnaživanjem čitatelja moramo početi već u prvim razredima osnovne škole. Dobri čitači, osim što tečno čitaju, razumiju i iskorištavaju pročitano, zbog čega učitelji u svoj pedagoški rad uvode posebne strategije razvijene za kvalitetno stjecanje čitateljske kompetencije. Među strategijama je i Paukova strategija koja se temelji na naizgled jednostavnom principu dijeljenja lista u dva stupca, što rezultira bržim i boljim pamćenjem i razumijevanjem pročitano. Paukovu strategiju u nastavnom procesu primijenila sam i sama i primijetila pozitivne učinke. Primjena strategije jednostavna je i primjenjiva na više predmetnih područja, stoga je preporučujem za primjenu svim učiteljima koji se susreću s problemom slabog čitanja ili čitanja bez razumijevanja.

5. Literatura

- [1.] Kunaver, D.(2001). Učim se učiti. Ljubljana: samozaložba D.Kunaver.
- [2.] Marentič-Požarnik, B. (1995). Izziv raznolikosti : stili spoznavanja, učenja, mišljenja. Nova Gorica: Educa.
- [3.] Pečjak, S. in Gradišar, A. (2002). Bralne učne strategije. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- [4.] Plut-Pregelj, L.(1990). Učenje ob poslušanju. Ljubljana: Državna založba Slovenije.